

Міністерство освіти та науки, молоді та спорту АР Криму
РВУЗ Кримський гуманітарний університет (м. Ялта)
Економіко – гуманітарний коледж

Презентація

З предмету: Етнографія та фольклор України
На тему: Народи Криму. Кримські татари.

Виконала: студентка 1 курсу, групи 11 ТО/к

Чапірова Сусана

Викладач: **Мокренцов Д.С.**

Кримські татари (кримскотат. qırımtatarlar, к'иримтатарлар) або кримці (кримскотат. qırımlar, к'иримлар) - народ, історично сформувався в Криму. Говорять кримськотатарською мовою, що належить до тюркської групи алтайської сім'ї мов.

розселення

Проживають в основному в Криму (близько 260 тис.) і прилеглих районах континентальної України , а також у Туреччині , Румунії (24 тис.) , Узбекистані (90 тис. , оцінки від 10 тис. до 150 тис.) , Росії (4 тис . , в основному в Краснодарському краї) , Болгарії (3 тис.). За даними місцевих кримськотатарських організацій , діаспора в Туреччині налічує сотні тисяч людей , проте точні дані про її чисельності відсутні , так як в Туреччині не публікуються дані про національний склад населення країни. Загальне число жителів , чії предки в різний час іммігрували в країну з Криму , оцінюється в Туреччині в 5-6 млн чоловік, проте велика частина цих людей асимілювалася і вважає себе не кримськими татарами , а турками кримського походження.

Етногенез

Кримські татари сформувалися як народ в Криму в XIII-XVII століттях. Історичним ядром кримськотатарського етносу є тюркські племена, що осіли в Криму, особливе місце в етногенезі кримських татар у кіпчакських племен, які змішалися з місцевими нащадками гунів, хазар, печенігів, а також представниками дотюркського населення Криму - склали разом з ними етнічну основу кримських татар.

історичні передумови

Важлива роль у формуванні кримськотатарського народу належить західним кипчаків , відомим в російській історіографії під ім'ям половців. Кипчаки з XI -XII століть стали заселяти приволзькі , приазовські і причорноморські степи (які відтоді аж до XVIII століття іменувалися Дешт - і Кипчак - « Кипчакская степ »). З другої половини XI століття вони почали активно проникати до Криму. Значна частина половців сховалася в горах Криму , рятуючись після поразки об'єднаних половецьких - російських військ від монголів і послідував розгрому половецьких протодержавне утворень в північному Причорномор'ї.

До середини XIII століття Крим був завойований монголами під проводом хана Бату і включений до складу заснованого ними держави - Золотої Орди. У ординський період в Криму з'явилися представники родів Ширін , Аргин , бариня та ін , що склали потім кістяк кримськотатарської степової аристократії. До цього ж часу відноситься поширення в Криму етноніма « татари » - цим загальним ім'ям називали тюркомовне населення створеного монголами держави . Внутрішня смута і політична нестабільність в Орді призвели до того , що в середині XV століття Крим відпав від ординських правителів , і утворилося незалежне Кримське ханство.

Ключовою подією , який наклав відбиток на подальшу історію Криму , стала подія в 1475 році завоювання Османською імперією належали до того Генуезької республіці і князівству Феодоро південного берега півострова і прилеглої частини Кримських гір , подальше перетворення Кримського ханства на васальну по відношенню до османам держава і входження півострова в Рах Ottomana - « культурний простір » Османської імперії.

Значний вплив на етнічну історію Криму зробило поширення на півострові ісламу. Згідно з місцевими переказами , іслам до Криму принесли ще в VII столітті сподвижники пророка Мухаммеда Малік Аштер і Гази Мансур . Однак активно поширюватися в Криму мусульманство стало тільки після прийняття в XIV столітті золотоординських ханом узбеком ісламу як державної релігії.

Формування кримськотатарського етносу

До кінця XV століття було створено основні передумови , що призвели до формування самостійного кримськотатарського етносу : у Криму встановилося політичне панування Кримського ханства та Османської імперії , тюркські мови стали домінуючими , а іслам набув статусу державної релігії на всій території півострова. У результаті переважання отримав ім'я « татари » половецкоязичного населення і ісламської релігії почалися процеси асиміляції і консолідації строкатого етнічного конгломерату , які призвели до появи кримськотатарського народу. Протягом декількох сторіч склалась кримськотатарська мова на основі половецької мови з помітним огузським впливом.

Депортація

Звинувачення у співпраці кримських татар , а також інших народів , з окупантами стало приводом для виселення цих народів з Криму. Вранці 18 травня 1944 року почалася операція з депортації народів , звинувачених у співпраці з німецькими окупантами , в Узбекистан і прилеглі райони Казахстану і Таджикистану . Невеликі групи були відправлені в Марійську АРСР , на Урал , в Костромську область .

Всього з Криму було виселено 228 543 людини , 191 014 з них - кримські татари (більше 47 тис. сімей). З кожного третього дорослого кримського татарина взяли підписку про те , що він ознайомився з постановою , і що за втечу з місця спецпоселення загрожував термін 20 років каторжних робіт , як за кримінальний злочин.

Що залишилися в Криму були виявлені органами НКВС під час « зачисток » у квітні- травні 1944 року і засуджені як зрадники батьківщини (всього по Криму за квітень- травень 1944 було виявлено близько 5000 колабораціоністів всіх національностей) . Кримські татари, що билися в частинах Червоної Армії , також були піддані депортації після демобілізації і повернення з фронту додому до Криму. Також були депортовані кримські татари , що не жили в Криму під час окупації та встигли повернутися до Криму до 18- травня 1944 року. У 1949 році в місцях депортації налічувалося 8995 кримських татар - учасників війни , в тому числі 524 офіцера і 1392 сержанта.

Значне число переселенців , виснажених після трьох років життя в окупації , загинуло в місцях висилки від голоду і хвороб в 1944-45 роках. число загиблих в цей період до 46%.

На відміну від інших депортованих в 1944 році народів , яким дозволили повернутися на батьківщину в 1956 році кримські татари були позбавлені цього права до 1989, незважаючи на звернення представників народу в ЦК КПРС , ЦК КПУ і безпосередньо до керівників СРСР.

З 1960 -х років у місцях проживання депортованих кримських татар в Узбекистані виникло і почало набирати силу національний рух за відновлення прав народу і повернення до Криму .

Масове повернення почалося в 1989 році, і сьогодні в Криму проживає близько 250 тис. кримських татар.

Основними проблемами кримських татар після повернення стали масове безробіття , проблеми з виділенням землі та розвитком інфраструктури виникли за останні 15 років кримськотатарських селищ.

У 1991 році був скликаний другий Курултай і створена система національного самоврядування кримських татар. Кожні п'ять років відбуваються вибори Курултаю (подоба національного парламенту) , в яких беруть участь всі кримські татари - громадяни України і кримські татари , які постійно проживають на Україні , досягли 18 років. Курултай формує виконавчий орган - Меджліс кримськотатарського народу (подоба національного уряду).

Релігія

Переважає більшість кримських татар - мусульмани - суніти . Історично ісламізація кримських татар відбувалася паралельно з формуванням самого етносу і була дуже тривалою. Першим кроком на цьому шляху було захоплення Судака і околиць сельджуками в XIII столітті і початок поширення в регіоні суфійських братств , а останнім - масове прийняття ісламу значною кількістю кримських християн , які бажали уникнути виселення з Криму в 1778 році. Основна ж частина населення Криму прийняла іслам в епоху Кримського ханства і що передував йому золотоординський період . Зараз у Криму налічується близько трьохсот мусульманських громад , велика частина яких об'єднана в Духовне управління мусульман Криму (дотримується ханафитського мазхаба) . Саме ханафитської напрямком є історично традиційним для кримських татар.

Література кримських татар
Видатні кримськотатарські
письменники ХХ століття:

Амді Гірайбай
Бекір Чобан-заде
Ешреф Шем'ї-заде
Дженгиз Дагджи
Шакір Селім
Еміль Аміт
Абдула Демерджі
Шаміль Алядін
Ервін Умеров

кримськотатарські музиканти

Енвер Ізмайлов
Джамала
Едем Налбантов - перший
професійний кримськотатарський
композитор, член Спілки композиторів
СРСР (1929-1999) Сімферополь-
Бекабад-Сімферополь

кінематограф

«Хайтарма» («Повернення») - перший
кримськотатарський художній фільм
(вийшов у 2013 році). Режисер - Ахтем
Сейтаблаєв.

Субетнос

Кримськотатарський народ складається з трьох субетнічних груп: степовиків або ногаїв (не плутати з народом ногайці) (çöllüler , noğaylar), горців або татов (не плутати з кавказькими татами) (tatlar) і южнобережцев або ялибойскіх (yalıboylular).

Южнобережці – ялибойлу

До депортації южнобережці жили на Південному березі Криму. У етногенезі цієї групи основну роль зіграли греки, готи, малоазійські турки і черкеси, а в жителях східній частині Південного берега є також кров італійців (генуезців). Велика частина ялибойцев прийняла іслам як релігію досить пізно, в порівнянні з двома іншими субетносами, а саме у 1778. Оскільки Південний берег був під юрисдикцією Османської імперії, южнобережці ніколи не жили в Кримському ханстві і могли пересуватися по всій території імперії, про це свідчить велика кількість шлюбів южнобережців з османами і іншими громадянами імперії. У расовому відношенні більшість южнобережців належать до южнєвропейської раси. Однак зустрічаються окремі представники цієї групи з яскраво вираженими рисами північноєвропейської раси (світла шкіра, світле волосся, блакитні очі). Південнобережні татари і по фізичному типу помітно відрізняються від тюркського: відзначалися більш високий зріст, відсутність скул, «загалом, правильні риси обличчя; тип цей складний вельми струнко, чому і може бути названий красивим. Жінки відрізняються м'якими і правильними рисами обличчя, темними, з довгими віями, великими очима, тонко окресленими бровами» (пише Старовський). Описаний тип навіть у межах невеликого простору Південного берега піддається значним коливанням, залежно від переважання тих чи інших жили тут народностей. Звичаї південнобережних татар, свобода їх жінок, шанування деяких християнських свят і пам'яток, їх любов до осілим занять, зіставлені з їх зовнішнім виглядом, не можуть не переконати, що татари близькі до індоєвропейського племені. Діалект южнобережцев відноситься до огузської групи тюркських мов, дуже близький до турецького. У лексиці цього діалекту є помітний пласт грецьких і деяка кількість італійських запозичень. Старий кримськотатарський літературна мова, створений Ісмаїлом Гаспринським, був заснований саме на цьому діалекті.

Степовики – ногаї

Ногаї проживали в степу Кримського півострова. Основна участь в етногенезі цієї групи взяли західні кипчаки (половці) , східні кипчаки і ногайці (від цього і пішла назва ногаї) . У расовому відношенні ногаї європеїди з елементами монголоїдності . Діалект ногаїв належить до кипчакської групи тюркських мов , поєднуючи в собі риси половецьких - кипчацьких і ногайсько - кипчацьких мов.

Основною силою кримського війська була кіннота - швидка , маневрена , що володіла багатовіковим досвідом. У степу кожен чоловік був воїном , відмінним наїзником і стрільцем з лука. Це підтверджує і Боплан : « Татари знають степ так само добре , як лоцмани - морські гавані ».

У ході еміграції кримських татар XVIII -XIX ст. значна частина степового Криму була практично позбавлена корінного населення.

Відомий вчений , письменник і дослідник Криму XIX століття Е. В. Марков писав , що лише татари « переносили цей суху спеку степу , володіючи таємницями витягання і проведення води , розводячи худобу і сади в таких місцях , де до цього віку не уживеться німець чи болгарин . Сотні тисяч чесних і терплячих рук гвалтівником господарства. Стада верблюдів майже зникли ; де колись ходило тридцять отар овець , там ходить одна , де були фонтани , там тепер порожні басейни , де була багатолюдна промислова село - там тепер пустир ... Проїжджайте , наприклад , Євпаторійський повіт і ви подумаете , що подорожуєте по берегах Мертвого моря ».

Горяни - тати

Тати (не плутати з однойменною кавказьким народом) жили до депортації в горах і передгір'ях або середній смузі , тобто на північ від южнобережцев і на південь від степовиків. Етногенез татов - дуже складний і не до кінця вивчений процес . У формуванні цього субетносу взяли участь практично всі народи і племена , коли-небудь жили в Криму . Особливо важливою в цьому процесі вважається роль готів, греків і кипчаків . Від кипчаків тати успадкували мову , від греків і готовий - матеріально - побутову культуру. Готи в основному взяли участь в етногенезі населення західної частини гірського Криму (Бахчисарайський район). Тип будинків , які будували кримські татари в гірських селах цього регіону до депортації , деякими дослідниками вважається готським . Потрібно зауважити , що наведені дані про етногенез татов до деякої міри є узагальненням , так як населення практично кожного села гірського Криму до депортації мало свої особливості , в яких вгадувалося вплив того чи іншого народу. У расовому відношенні тати ставляться до середньоєвропейської раси , тобто зовні схожі на представників народів центральної та східної Європи (частина на північнокавказькі народи , а частина на росіян, українців , німців і т. д.). Діалект татов має як кипчакське , так і огузське риси і є до певної міри проміжним між діалектами южнобережцев і степовиків. На цьому діалекті заснований сучасний кримськотатарський літературну мову.

кухня

Традиційними напоями є кава , айран , язма , буза .

Національні кондитерські вироби шекер к'ийик' , курабье , пахлава .

Национальными блюдами крымских татар являются чебуреки (жареные пирожки с мясом), янтыкъ (печёные пирожки с мясом)

сарик' бурма (багатошаровий пиріг з м'ясом), бурма (багатошаровий пиріг з гарбузом і горіхами), кобете (печена пиріг з м'ясом, цибулею і картоплею)

сарма (фаршировані м'ясом і рисом листя винограду, капусти), долма (фаршировані м'ясом і рисом перці)

татар аш (пельмені), йіфак' аш (бульйон з дуже дрібними пельменями)

шашлик, плов (рис з м'ясом і курагою на відміну від узбецького без моркви)

бак'ла шорбаси (м'ясний суп з стручками зеленої квасолі, заправлений кислим молоком), шурпа, к'айнатма.

Кримськотатарське вбрання

Кримськотатарські танці

Серед танців найбільш популярним є танець К'айтарма. К'айтарма налічує багато різновидів цього танцю. Серед танців є також К'оран – він є більш релігійним. Танці кримських татар поділяються на ті, котрі вионують тільки дівчата або тільки хлопці. Так, серед жіночих танців є – Тим-тим (піцикато), який вважається найскладнішим (не кожна дівчина вміє його танцювати); танець з бубном (даре) та передвесільний танець. У хлопців є такий танець як чобан аваси (танець пастухів).

Дякую за
Увагу!

